

OM YTTRANDEFRIHET OCH MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE

Lärrarhandledning

Att människor kan och vågar stå upp för sina egna och andras rättigheter är avgörande. Men vad händer när det inte går? I det här lektionsförslaget får eleverna fördjupa sig i frågan varför det är viktigt att kunna försvara och utkräva de mänskliga rättigheterna genom att se på en föreläsning, undersöka två fall, diskutera och reflektera.

Syftet med lektionen är att eleverna ska ges möjlighet att öka sin förståelse för vad mänskliga rättigheter innebär, vilka principer rättigheterna vilar på samt vikten av att kunna försvara sina egna och andras rättigheter.

Lektionen är lämplig som en introduktion till mänskliga rättigheter i allmänhet och till yttrande- och föreningsfrihet i synnerhet.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Lektionens kan genomföras enligt följande upplägg:

1. Inledning
2. Filmad föreläsning
3. Arbete med konkreta fall
4. Avslutning

1. Inledning

Börja med att förklara att ni tillsammans under denna lektion ska undersöka varför det är viktigt att kunna försvara och utkräva de mänskliga rättigheterna, samt undersöka exempel på när människors rättigheter kränks.

2. Filmad föreläsning

Visa filmen "Om yttrandefrihet och människorättsförsvarare". I filmen behandlas de mänskliga rättigheternas betydelse för samhällets utveckling, vikten av att försvara dessa rättigheter, samt vilka risker det kan medföra.

3. Arbete med konkreta fall

I filmen lyfts två personer fram som exempel på människorättsförsvarare: Roghul Khairzad och Yevgeniy Vitishko. Låt eleverna arbeta i par med att undersöka dessa fall närmare. Arbetsmaterial med information om fallen finns i bilagan. De läser, svarar på frågorna och fyller i de olika kolumnerna i arbetsmaterialet.

De kan – om de har svårt att minnas vad som sades i föreläsningen – komplettera med egna informationssökningar på nätet. Även ett utdrag ur *FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna* finns i bilagan och kan användas som ett stöd i elevernas samtal.

När eleverna satt sig in i fallen och besvarat frågorna diskuterar ni tillsammans i helklass vad de kommit fram till. Avvakta dock med frågan om hur vi i Sverige kan hjälpa personer som befinner sig i liknande Situationer som Roghul och Yevgeniy till slutdiskussionen.

4. Avslutning/diskussion

Avslutningsvis diskuteras följande frågeställningar:

- Vem är en människorättsförsvarare?
- Varför är människorättsförsvarare viktiga?
- Hur kan makthavare se på människorättsförsvarare?
- Vilka risker kan människorättsförsvarare utsätta sig för?
- Hur kan regeringar och myndigheter försvåra arbetet för människorättsorganisationer?
- Kan vi i Sverige hjälpa människorättsförsvarare som Roghul och Yevgeniy? I så fall hur?
- Finns det situationer i Sverige när de mänskliga rättigheterna måste försvaras?

KOPPLINGAR TILL STYRDOKUMENTEN

Läroplanen för gymnasieskolan – skolans värdegrund och uppgifter

- "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla."
- "Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet. "
- "Det är skolans ansvar att varje elev ... har kunskaper om de mänskliga rättigheterna"

Samhällskunskap 1a1 och 1b

- "De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter."

Samhällskunskap 2

- "Tematisk fördjupning i samhällsfrågor."

Medier, samhälle och kommunikation 1

- "Analys av nationella och internationella mediestrukturer samt pågående förändringar inom dem."
- "Lagar och andra bestämmelser samt internationella överenskommelser och etiska regler inom kommunikationsområdet."

YEVGENIY VITISHKO

Yevgeniy Vitishko är en rysk miljöaktivist och en av nyckelpersonerna i miljöorganisationen "Watch on North Caucasus". I över tio år har han varit engagerad i kampanjer för att skydda den lokala naturen.

År 2011 upptäcktes ett omfattande staket i en skyddad tallskog. Bakom staketet höll ett hus på att byggas, helt i strid med lagen. Yevgeniy Vitishko och Watch on North Caucasus påtalade detta för myndigheterna som nekade till att det fanns staket eller hus i tallskogen.

Yevgeniy Vitishko med flera vek då ner delar av staketet för att kunna filma huset. De sprejade även på staketet. Nu agerade myndigheterna. Yevgeniy Vitishko greps, anklagades för huliganism och dömdes till tre års villkorlig dom. Av dessa tre år var två under skyddstillsyn, vilket innebar ett förbud att lämna hemorten.

I december 2013 anklagades han för att ha brutit mot reseförbudet. Domstolen beslutade därför att han nu skulle avtjäna sitt treåriga fängelsestraff. Domen överklagades, men det hjälpte inte.

Den 3 februari 2014 arresterades Yevgeniy Vitishko och dömdes till 15 dagars fängelse, anklagad för att ha svurit på en busshållplats. Men han släpptes inte, utan fördes efter 18 dagar till straffkolonin där han skulle börja avtjäna sitt treåriga fängelsestraff.

ROGHUL KHAIRZAD

Säkerhetsläget har varit mycket svårt i Afghanistan i flera år har. Den islamistiska rörelsen Talibanerna kontrollerar delar av landet och i dessa delar är kvinnors ställning mycket svag. Kvinnor får till exempel inte gå i skolan och de måste använda heltäckande slöjor, så kallade burkor, när de lämnar hemmet. De som bryter mot talibanernas påbud riskerar att utsättas för hot, våld eller till och med att dödas.

I de delar av landet som regeringen kontrollerar har vissa framsteg gjorts vad det gäller kvinnors rättigheter. Men det finns fortfarande allvarliga brister. Kvinnor som försvarar kvinnors rättigheter är särskilt utsatta. I omgivningens ögon trotsar de kulturella, religiösa och sociala normer kring kvinnors roll i samhället. Kvinnorättsförsvarare attackeras inte bara av talibanerna utan även från andra mäktiga, konservativa krafter i samhället, inklusive regeringsföreträdare och myndigheter och till och med den egna familjen. Men myndigheterna gör mycket lite för att skydda dem och ställa förövarna inför rätta.

ATTACKERAD PÅ GRUND AV SITT ENGAGEMANG

Roghul Khairzad var senator i Afghanistan. Hon engagerade sig för kvinnors rättigheter och på grund av sitt politiska engagemang attackerades hon flera gånger. I augusti 2013 attackerade Talibanerna hennes bil när hon körde hem sin familj. En av hennes döttrar dödades och den andra blev förlamad. Själv blev hon skjuten med nio skott.

Så fort hon kom ut från sjukhuset återgick hon till jobbet. Ett och ett halvt år senare attackerades hon igen. Den här gången öppnade fyra män eld mot hennes bil. Hon skadades och låg i koma i två veckor och var nära att dö.

Sedan en tid tillbaka lever hon i ett annat land där hon är skyddad och säker. Men helst av allt vill hon vara i Afghanistan och fortsätta kämpa för kvinnors rättigheter.

ROGHUL KHAIRZAD

YEVGENIY VITISHKO

Vad har hänt? Sammanfatta!		
Hur bryter det mot mänskliga rättigheter?		
Kan vi i Sverige hjälpa personer som befinner sig i liknande situationer? I så fall hur?		

UTDRAG UR FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 2

Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Ingen åtskillnad får heller göras på grund av den politiska, rättsliga eller internationella status som råder i det land eller det område som en person tillhör, vare sig detta land eller område är oberoende, står under förvaltare, är icke-självstyrande eller är underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.

Artikel 3

Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 8

Var och en har rätt till verksam hjälp från sitt lands nationella domstolar mot handlingar som kränker hans eller hennes grundläggande rättigheter enligt lag eller författning.

Artikel 9

Ingen får godtyckligt anhållas, hållas fängslad eller landsförvisas.

Artikel 10

Var och en är på samma villkor berättigad till

en rättvis och offentlig förhandling vid en oberoende och opartisk domstol vid prövningen av hans eller hennes rättigheter och skyldigheter och av varje anklagelse om brott mot honom eller henne.

Elanore Roosevelt ledde den arbetsgrupp som skrev FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Artikel 18

Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.

Artikel 19

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Artikel 20

1. Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.

Artikel 21

1. Var och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud.
2. Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land.